

бов'язального та речового права, а тому з'ясування його поняття, ролі у становленні договірних зв'язків із забезпечувальним механізмом є складовою частиною вирішення наукового питання щодо походження боргових цінних паперів, їх використання в сучасних реаліях.

Список використаної літератури:

1. Агарков М.М. Обязательство по советскому гражданскому праву. – М., 1940.
2. Виндшейд Б. Об обязательствах по римскому праву. – СПб., 1875.
3. Гражданское право: Учеб.: В 2-х т. / Отв. ред. проф. Е.А. Суханов. – М., 1998. – Т. 1.
4. Зом Р. Институции: Учеб. – СПб., 1910. – Ч. 2.
5. Лунц Л.А. Деньги и денежные обязательства в гражданском праве. – М., 1999.
6. Новейший философский словарь / Сост. А.А. Гришанов. – М., 1998.
7. Новицкий И.Б., Лунц Л.А. Общее учение об обязательстве. – М., 1950.
8. Ожегов С.И. Словарь русского языка. – М., 1997.
9. Покровский И.А. Основные проблемы гражданского права. – М., 1998.
10. Саватье Р. Теория обязательств. – М., 1972.
11. Годеме Е. Общая теория обязательств. – М., 1948.
12. Толстой В.С. Исполнение обязательств. – М., 1973.
13. Философский энциклопедический словарь. – М., 1999.
14. Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении. – М., 1973.
15. Цитович П.П. Обязательства. Конспект лекций по русскому гражданскому праву, читанных в университете Св. Владимира. – К., 1893.
16. Цитович П.П. Очерк основных понятий торгового права. – М., 2001.

Надійшла до редакції 20.04.2011

ГАМБУРГ І.А., викладач

(Класичний приватний університет, м. Запоріжжя)

УДК 346.544.4

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ТЕХНІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Висвітлено проблемні аспекти відповідальності за порушення законодавства про технічне регулювання господарської діяльності та обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення відповідного законодавства.

Ключові слова: *технічне регулювання, правопорушення, юридична відповідальність, нормативно-правові акти, гармонізація законодавства.*

Освещаются проблемные аспекты ответственности за нарушение законодательства о техническом регулировании хозяйственной деятельности и обосновываются предложения по совершенствованию соответствующего законодательства.

Ключевые слова: *техническое регулирование, правонарушение, юридическая ответственность, нормативно-правовые акты, гармонизация законодательства.*

The article is devoted to coverage of problems aspects of responsibility for violation of legislation about the technical adjusting of economic activity and formulation of recommendations in relation to perfection of the proper legislation.

Keywords: *technical adjusting, offence, legal responsibility, normatively-legal acts harmonization of legislation.*

Здійснення господарської діяльності неминуче пов'язано з відповідальністю її учасників. Однією з ознак суб'єкта господарських відносин є його самостійна юридична відповідальність за негативні результати своєї господарської діяльності, що можуть бути виражені у невиконанні або неналежному виконанні господарських зобов'язань або порушенні умов здійснення господарської діяльності.

Питання відповідальності є актуальним при здійсненні будь-якого виду господарської діяльності, а дослідження сфери її технічного регулювання має особливу важливість, зважаючи на соціально-економічну функцію, яку вона покликана виконувати – забезпечення захисту інтересів споживачів і держави з питань якості та безпеки національної продукції (процесів, робіт і послуг) з метою її конкурентоспроможності на світовому ринку, створення умов для участі суб'єктів господарювання України в міжнародному економічному, науково-технічному

співробітництві та торгівлі. Крім того, участь України у СОТ, прагнення до участі у світовому та європейському співтоваристві потребує створення адаптованої до вимог СОТ і ЄС сучасної системи технічного регулювання з урахуванням усіх аспектів, у тому числі й юридичної відповідальності суб'єктів означених відносин, що сприятиме розвитку економіки, підприємництва, забезпеченню добросовісної конкуренції, захисту життя, здоров'я людини, навколишнього природного середовища, прав споживачів, усуненню технічних бар'єрів у торгівлі.

Практика діяльності суб'єктів господарських відносин у сфері технічного регулювання показує, що факти таких порушень є розповсюдженими явищами, а наявна невизначеність у регулюванні їх юридичної відповідальності сприяє випуску та реалізації продукції неналежної якості, створює реальну загрозу життю і здоров'ю людей.

Питанням юридичної відповідальності присвячено багато наукових робіт, які частково стосуються і відповідальності в заявлених відносинах. Зокрема, це публікації Л. Віткіна [1], А. Гіндікіна [2], М. Кусакіна [3], Р. Овчаренка [4], В. Яшина [5], що стосуються деяких аспектів правового забезпечення технічного регулювання господарської діяльності, та праці, де досліджуються або загальні засади відповідальності у сфері господарювання (Р. Мосейчук [6], В. Розовський [7], І. Селіванова [8]), або проблеми юридичної відповідальності за порушення законодавства про окремі види господарської діяльності (І. Анохіна [9], Е. Бекірова [10], А. Бобкової [11], Ю. Заїкіна [12]), на які можна спиратися у питаннях об'єму та структури дослідження, логіки викладення матеріалу. Разом з тим аналіз останніх праць і публікацій, присвячених технічному регулюванню в Україні, свідчить про те, що в даний час відсутні комплексні дослідження, предметом яких є проблеми правового забезпечення технічного регулювання господарської діяльності взагалі та питання відповідальності за порушення законодавства про технічне регулювання господарської діяльності зокрема.

Метою статті є обґрунтування положень щодо видів і форм відповідальності за порушення законодавства про технічне регулювання господарської діяльності, формулювання пропозицій щодо вдосконалення відповідного законодавства з урахуванням практики застосування та досвіду інших країн.

Для чіткої повної регламентації питань, пов'язаних з відповідальністю за порушення законодавства про технічне регулювання господарської діяльності, треба з'ясувати: які протиправні діяння суб'єктів господарських відносин є порушеннями законодавства про технічне регулювання, диференціюючи за суб'єктами, об'єктом тощо; які засоби державного впливу та види відповідальності мають бути застосовані до правопорушників.

З теорії права відомо, що як самостійний і необхідний елемент механізму правового регулювання юридична відповідальність – це застосування в особливому процесуальному порядку до особи, яка вчинила правопорушення, засобів державного примусу, передбачених санкцією правової норми [13, с. 502]. Для всіх різновидів юридичної відповідальності спільними є такі ознаки:

- 1) підставою відповідальності є правопорушення як конкретний факт поведінки, юридична кваліфікація якого вміщена в законі;
- 2) наявність правової основи, яку складають правові норми;
- 3) наявність визначеного суб'єкта – фізичної та юридичної особи, що повинна володіти певними характеристиками (правосуб'єктністю), а вчинене правопорушення має пов'язуватись із наявністю вини, тобто психічним ставленням до скоєного;
- 4) юридична відповідальність спирається на державний примус – специфічний вплив на поведінку людей;
- 5) метою відповідальності є охорона правопорядку, що здійснюється шляхом примусового поновлення порушених прав, припинення протиправного стану чи покарання правопорушника;
- 6) відображається у настанні певних негативних наслідків для правопорушника, що мають особистий, майновий, організаційний характер;
- 7) наявність особливої процесуальної форми покладення та реалізації відповідальності [13, с. 502-504].

Отже, передусім слід з'ясувати, що саме розуміється під порушенням законодавства про технічне регулювання господарської діяльності. З урахуванням, що таке законодавство тільки

формується, аналізу підлягають нормативно-правові акти стосовно стандартизації, сертифікації, метрології – складових технічного регулювання [14].

Відповідальність у цих сферах настає насамперед за порушення імперативних норм відповідних актів. До таких порушень, зокрема, належать:

1) невідповідність стандартів потребам ринку, розвитку вільної торгівлі, підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції, викладення їх таким чином, що вони можуть бути використані з метою введення в оману споживачів продукції, надання переваги виробнику продукції або продукції залежно від місця її виготовлення; повне чи часткове відтворення, тиражування і розповсюдження (як офіційні видання) будь-яких стандартів, кодексів усталеної практики, технічних умов або їх частин без дозволу їх власника чи уповноваженої ним особи, крім випадків, передбачених законом та ін. (ст. 11, 15 та ін. ЗУ “Про стандартизацію” [15]);

2) непроведення процедури підтвердження відповідності в законодавчо регульованій сфері для виробника, постачальника чи уповноваженого органу з сертифікації; проведення сертифікації в законодавчо регульованій сфері з порушенням вимог технічних регламентів з підтвердження відповідності та ін. (ст. 7, 11 та ін. ЗУ “Про підтвердження відповідності” [16]);

3) вимірювання, що здійснюються у сфері поширення державного метрологічного нагляду, виконані не згідно з атестованими методиками виконання вимірювань; на упаковці фасованого товару не зазначені номінальна кількість товару в одиницях маси, об’єму або іншої фізичної величини, а також гранично допустимі відхилення від номінальної кількості або не зроблено посилання на нормативний документ, за яким їх встановлено, та ін. (ст. 10, 23 та ін. ЗУ “Про метрологію і метрологічну діяльність” [17]).

Указані норми законів складають правову основу відповідальності у сфері технічного регулювання. Крім того, норми щодо дотримання стандартів, порушення яких тягне юридичну відповідальність, містяться у численних законах про виробництво та реалізацію окремих видів продукції (товарів, робіт, послуг), наприклад, у ЗУ: “Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів” [18], “Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров’я населення” від 22 вересня 2005 року [19] та ін.

Аналіз змісту цих норм показує, що вони охоплюють усю систему технічного регулювання господарської діяльності – процедури встановлення, застосування та виконання нормативних документів щодо продукції або пов’язаних з нею процесів, систем і послуг, персоналу та органів, а також перевірки їх дотримання шляхом оцінки відповідності та/або ринкового нагляду (ст. 1 ЗУ “Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності” [20]). Тобто ці норми стосуються правил здійснення певного виду господарської діяльності, тому їх порушення є правопорушенням у сфері господарювання – підставою господарсько-правової відповідальності.

Взявши за основу відоме поняття господарського правопорушення [21, с. 883], можна визначити правопорушення у сфері технічного регулювання господарської діяльності як протиправну дію або бездіяльність суб’єктів правовідносин з технічного регулювання господарської діяльності, що звужують права та законні інтереси інших суб’єктів, завдають шкоди навколишньому середовищу, життю та здоров’ю громадян.

Склад будь-якого правопорушення включає чотири елементи: об’єкт, об’єктивна сторона, суб’єкт, суб’єктивна сторона. З вищенаведених норм можна визначити об’єкти правопорушень – певні блага чи соціальні цінності, на які посягає правопорушення. Об’єктами правопорушень у сфері технічного регулювання господарської діяльності є: встановлені правила розроблення, прийняття, перегляду, внесення змін і скасування стандартів, технічних регламентів та інших нормативних документів; економічна безпека держави; життя і здоров’я людей та тварин; навколишнє середовище; правила торгівлі; встановлений порядок випуску на товарний ринок та реалізації продукції та товарів; інтереси споживачів у частині забезпечення належної якості та безпечності продукції та товарів; процедури підтвердження відповідності, оцінки відповідності, сертифікації; затверджені методики виконання вимірювань; правила пакування товарів тощо.

Об’єктивна (зовнішня) сторона правопорушення характеризується протиправними діями або бездіяльністю (порушення правил розроблення, прийняття, перегляду, внесення змін і скасування стандартів, технічних регламентів та інших нормативних документів; виготовлення

продукції без дотримання стандартів; реалізація продукції без отримання сертифіката якості тощо), наявністю шкоди (смерть або заподіяння шкоди здоров'ю людини, забруднення природного середовища тощо), причинним зв'язком між протиправним діянням та шкідливими (небезпечними) наслідками.

Також зі змісту норм законодавства можна визначити суб'єктів правопорушення – деліктоздатних осіб (щодо господарських правопорушень – суб'єктів господарських відносин), що вчинили правопорушення.

Суб'єктами правопорушень у сфері технічного регулювання господарської діяльності можуть бути:

1) керівники та посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів, стандартизації, метрології, підтвердження відповідності (Держспоживстандарту) при невиконанні завдань, передбачених Положенням про Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики та іншими нормативно-правовими актами [14-20; 23-27];

2) керівник (відповідальна посадова особа) підприємства, установи, організації, що виробляють чи імпортують продукцію чи товари, виконують роботи чи надають послуги, що не відповідають вимогам стандартів, норм, правил, сертифікатів відповідності, зразків (еталонів);

3) працівник, який відповідає за дотримання (перевірку) якості, комплекtnості або відповідності стандартам продукції, що випускається підприємством на товарний ринок, або ж за її реалізацію;

4) працівники (у тому числі службові особи) торговельних організацій, які здійснюють реалізацію недоброякісної продукції чи товарів, засобів вимірювань, що не пройшли державні випробування або метрологічну атестацію;

5) громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності, які виробляють чи реалізують продукцію чи товари, що не відповідає встановленим нормам, здійснюють продаж, ремонт, калібрування, прокат засобів вимірювань без відповідного дозволу та ін.

Ми дотримуємось тієї точки зору, що відповідальність суб'єктивної сторони може наставати і при наявності «обмеженого складу», зокрема при відсутності вини, тому що тільки фізична особа може мати психічне ставлення до правопорушення та його наслідків. Відповідальність юридичної особи настає в силу її статусу незалежно від вини [22, с. 164].

Визначені порушення законодавства про технічне регулювання господарської діяльності не є вичерпними і можуть доповнюватися, уточнюватися її суб'єктами у договорах. Проте закріплення систематизованого, необхідного та достатнього переліку складів цих порушень у законодавстві, на нашу думку, буде сприяти дотриманню правопорядку та законності у сфері технічного регулювання.

Невід'ємною характеристикою відповідальності є питання про засоби. Відповідно до ст. 216 Господарського кодексу України учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарсько-правових санкцій на підставах і в порядку, передбачених цим Кодексом, іншими законами та договором. При цьому господарськими санкціями визнаються засоби впливу на правопорушника у сфері господарювання, в результаті застосування яких для нього настають несприятливі економічні та/або правові наслідки (ст. 217 Господарського кодексу України) [23].

За чинним законодавством учасники відносин у сфері технічного регулювання несуть господарсько-правову відповідальність відповідно до Розділу V Господарського кодексу України (наприклад, відповідальність виробника (продавця) за недоброякісність продукції), адміністративну відповідальність відповідно до Глави 13 Кодексу України про адміністративні правопорушення (наприклад, відповідальність керівника (відповідальної посадової особи) підприємства, установи, організації, що виробляють чи імпортують продукцію чи товари, виконують роботи чи надають послуги, що не відповідають вимогам стандартів, норм, правил, сертифікатів відповідності, зразків (еталонів)) [24], кримінальну відповідальність, якщо дії правопорушника містять суспільну небезпеку відповідно до Розділу VII Кримінального кодексу України [25]. Також застосування правових засобів відповідальності у сфері технічного регулювання передбачене нормами ЗУ “Про захист прав споживачів” [26], Декретом КМУ “Про

державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальності за їх порушення” [27]. При цьому має місце неузгодженість, паралелізм норм законодавства, що встановлюють санкції за порушення стандартів, норм і правил. Наприклад, аналіз зазначених нормативно-правових актів показує, що за одне й те саме правопорушення ними встановлений різний розмір санкцій:

– ст. 23 ЗУ “Про захист прав споживачів” – виготовлення або реалізація продукції, що не відповідає вимогам нормативних документів, – у розмірі п’ятдесяти відсотків вартості виготовленої або одержаної для реалізації партії товару, виконаної роботи, наданої послуги, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

– ст. 8 Декрету КМУ “Про державний нагляд за дотриманням стандартів, норм і правил та відповідальності за їх порушення” – за реалізацію продукції, що не відповідає вимогам стандартів, норм і правил, підприємець сплачує штраф у розмірі 25 відсотків вартості реалізованої продукції;

– ст. 167 КУпАП – випуск (у тому числі з ремонту) або реалізація продукції, яка не відповідає вимогам стандартів, сертифікатів відповідності, норм, правил і зразків (еталонів) щодо якості, комплектності та упаковки (за винятком випадків, передбачених законодавством України) – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадян-власників підприємств чи уповноважених ними осіб від трьох до вісімдесяти восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Безумовно, що зазначені колізії негативно впливають на практику притягнення порушників до відповідальності і створюють сприятливі умови для зловживань посадовими особами контролюючих органів.

У ході дослідження правового забезпечення технічного регулювання господарської діяльності обґрунтовувалася необхідність вирішення проблем у цій сфері в окремому законі [28, с. 90]. У ньому мають бути врегульовані і питання правопорушень та відповідальності. Розділ нового закону про відповідальність за порушення законодавства про технічне регулювання господарської діяльності має містити склади правопорушень в означеній сфері, вид і міру відповідальності, процесуальні норми, що визначають порядок застосування санкцій (як, наприклад, у Митному кодексі України).

Обов’язково в цьому законі має бути норма, що відповідальність за правопорушення у сфері технічного регулювання, передбачені цим законом, настає у випадку, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Слід зауважити, що в сучасних умовах відповідальність за безпеку продукції, яка безпосередньо пов’язана з дотриманням стандартів, тобто з технічним регулюванням, держава має покладати насамперед на виробника, в той же час забезпечуючи до нього повну довіру. Це пов’язано з тим, що вільний ринок побудований на довірі, але його правила в умовах конкуренції дуже жорсткі. Якщо виробник хоч би один раз ввів у обіг товар споживача, то він може втратити авторитет і вже ніколи не повернутися на ринок. З цієї причини виробники повинні беззастережно виконувати вимоги технічних регламентів і гармонізованих (взаємозв’язаних з ними) стандартів.

Отже, відповідальність у сфері технічного регулювання господарської діяльності настає за: невідповідність вимогам нормативних документів, явну недоброякісність, відсутність посвідчень якості та безпеки, документів, що підтверджують їх походження, відсутність інформації про державну реєстрацію і підтвердження відповідності вимогам нормативних документів (у тих випадках, коли це передбачено законодавством), фальсифікацію, відсутність встановлених строків придатності (коли це обов’язково) або закінчення строків придатності, відсутність передбачених законом або державним стандартом маркування або інформації та ін. Такі товари визнаються неякісними і небезпечними, не можуть знаходитися в обігу, не підлягають реалізації, утилізують ся та знищуються.

У відповідності до чинного в Україні законодавства за правопорушення у означеній сфері винні притягуються до господарської, адміністративної та кримінальної відповідальності. Ці норми містяться у численних законодавчих актах і мають багато колізій, що негативно впливають на практику притягнення порушників до відповідальності.

Це створює нагальну потребу у прийнятті спеціального Закону про технічне регулюван-

ня, в якому окремим розділом “Відповідальність за правопорушення у сфері технічного регулювання” передбачити склади правопорушень, вид і міру відповідальності, процесуальні норми, що визначають порядок застосування санкцій.

Список використаної літератури:

1. Віткін Л. Досвід Фінляндії у сфері технічного регулювання // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2007. – № 2. – С. 3-10.
2. Гіндікін А. Міжнародне співробітництво у галузі технічного регулювання // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2005. – № 6. – С. 35-37.
3. Кусакін М., Гуревич В. Технічне нормування і стандартизація як інструмент нетарифного регулювання ринку // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2007. – № 1. – С. 15-17.
4. Овчаренко Р.В. Перспективи законодавчого вирішення проблем реформування національної системи технічного регулювання // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2006. – № 1. – С. 87-91.
5. Яшин В.В., Спиридонова М.В. Организация работы по техническому регулированию в ведущих странах мира // Пожарная безопасность. – 2004. – № 3. – С. 32-34.
6. Мосейчук Р.О. Відшкодування збитків у сфері господарювання // Хозяйственное законодательство Украины: практика применения и перспективы развития в контексте европейского выбора: Сб. науч. тр. – Донецк, 2005. – С. 451-454.
7. Розовский В.Г. Загитко О.П., Марков В.И. Гармонизация хозяйственного, экологического и уголовного законодательства в системе правового обеспечения экономики // Экономика та право. – 2002. – № 2. – С. 115-123.
8. Селіванова І.А. Співвідношення Цивільного та Господарського кодексу України в регулюванні відповідальності за порушення у сфері господарювання // Хозяйственное законодательство Украины: практика применения и перспективы развития в контексте европейского выбора: Сб. науч. тр. – Донецк, 2005. – С. 75-79.
9. Анохіна І.О. Відповідальність природних монополій та органів, які регулюють їх діяльність // Хозяйственное законодательство Украины: практика применения и перспективы развития в контексте европейского выбора: Сб. науч. тр. – Донецк, 2005. – С. 380-384.
10. Бекирова Э. Юридическая ответственность за нарушение законодательства в сфере лицензирования // Підприємництво, господарство та право. – 2007. – № 12. – С. 61-64.
11. Бобкова А.Г. Правовое обеспечение рекреационной деятельности. – Донецк, 2000.
12. Заїкін Ю. Проблема захисту постраждалих від неякісної продукції та можливі шляхи її вирішення // Підприємництво, господарство та право. – 2000. – № 5. – С. 41-44.
13. Теорія держави і права. Академічний курс: Підруч. / За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. – К., 2006.
14. Положення про Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики: Указ Президента України № 225/2003 від 18 березня 2003 р. // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2003. – № 8. – С. 28-36.
15. Про стандартизацію: Закон України від 17 травня 2001 р. // ВВР. – 2001. – № 31. – Ст. 144-145.
16. Про підтвердження відповідності: Закон України від 17 травня 2001 р. // ВВР. – 2001. – № 32. – Ст. 169.
17. Про метрологію і метрологічну діяльність: Закон України від 11 лютого 1998 р. // ВВР. – 1998. – № 30-31. – Ст. 193.
18. Про державне регулювання виробництва і обігу спирта етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 19 грудня 1995 р. // ВВР. – 1995. – № 46. – Ст. 345.
19. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22 вересня 2005 р. // ВВР. – 2005. – № 52. – Ст. 565.
20. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності: Закон України від 01 грудня 2005 р. // ВВР. – 2006. – № 12. – Ст. 101.
21. Хозяйственное право: Учеб. / В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин и др.; Под ред. Мамутова В.К. – К., 2002.
22. Захаров И.Г. Юридическая ответственность в гражданском и арбитражном процессе // Актуальные проблемы правопорядка: Научно-теоретический журнал. – 2008. – № 1. – С. 193-197.
23. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
24. Кодекс про адміністративні правопорушення від 7.12.1984 р. Із змінами та доповненнями станом на 15.04.2008 р. // ВВР. – 2007. – № 34. – Ст. 445.
25. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. // ВВР. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
26. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. // ВВР. – 1991 – № 30. – Ст. 379.
27. Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення: Декрет Кабінету Міністрів № 30-93 від 08 квітня 1993 р. // ВВР. – 1993. – № 23. – Ст. 247.
28. Гамбург І.А. Законодавство про технічне регулювання господарської діяльності // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 6. – С. 87-90.

Надійшла до редакції 04.05.2011

